
KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK

A TÁRSULT MUNKÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY TÉMAIBÓL

A TÁJÉKOZTATÁS MINT JOG ÉS KÖTELEZETTSÉG

BÁLINT ISTVÁN

„Társadalmunk valamennyi szocialista erői előtt továbbra is nagy feladatok állnak, amelyeket biztosan sikerrel teljesítünk, mert világos képet alkottunk arról, amire törekszünk és meghatároztuk közösségünk öngazgatási fejlődésének konkrét platformját is.”

(Tito elnöknek a társult munkáról szóló törvény aláírásakor mondott beszédéből)

Az európai újságírók belgrádi kerekasztal-értekezletén hallottuk a kissé meghökkentő adatot: a világon 800 millió rádiókészülék van, és naponta kb. ugyanennyi példányban jelennek meg a napilapok. Ez azt jelenti, hogy a mai embert nemcsak hihetetlen mennyiségű információ bombázza, hanem az ember igényli is az óriási mennyiségű információt, vagyis a fejlődéssel párhuzamosan növekszik az információ-éhség és az információ bősége. Ebből azután több következtetés adódik: 1. a tájékoztatási eszközöknek hatalmas szerepük van az emberiség tudatának és ezzel magatartásának formálásában; 2. a tájékoztatási eszközökre mind nagyobb felelősség hárul, mivel ezzel a befolyással vissza is lehet élni; 3. a ma emberének sokkal nehezebb eligazodnia a rengeteg információ között, mint bármikor az emberiség történelme során és 4. a társadalom tudatos erőinek azon kell munkálkodniuk, hogy a haladás és a társadalmi átalakulás szolgálatába állítsák a tájékoztatás megnövekedett és megváltozott szerepét.

Nálunk külön kérdés, hogy a tájékoztatás része az öngazgatás egész rendszerének, és nála nélkül elképzelhetetlen azoknak a céloknak a megvalósítása, amelyeket az alkotmány fogalmazott meg, majd a társult munkáról szóló törvény részletezett. Ezért vállalkoztunk arra, hogy kissé részletesebben — a társult munkáról szóló törvény alapján — foglalkozzunk a tájékoztatás helyével és szerepével öngazgatási rendszerünkben.

I.

A sajtószabadság a klasszikus emberi jogok egyike. Ott szerepelt a francia forradalom nyilatkozatában, és ott volt azon pontok között is, amelyeket 1848. március 15-én felolvastak. Követelésként vagy célként tehát ott élt a polgári forradalmak fegyvertárában, és a győztes polgári forradalmak ennek a sajtószabadságnak a megvalósításával jöttek és teremtetek új helyzetet a tájékoztatás terén. A sajtószabadság fogalmán több dolgot értenek, mert többszörös jelentése volt és azért válhatott forradalmi céllá és követeléssé:

— legelőször is lehetőséget jelentett, jogot az igazság megírására, vagyis arra, hogy a tájékoztatási eszközök azokat az információkat terjesszék, amelyeket őszinte meggyőződésből igaznak vélnék;

— jelentette továbbá a tárgyilagos, pontos és időben történő tájékoztatást, annak igényét és annak jogát, értve ez alatt azt is, hogy az állami hatalom, elsősorban a végrehajtó hatalom szervei cenzúrával és egyéb eszközökkel nem szabhatják meg a tájékoztatás tartalmát;

— később, a szervezkedés jogával egybeolvadva, jelentette azt is, hogy minden párt és politikai csoport szabadon hirdetheti elképzeléseit, ezt a jogot csak meghatározott esetben és kivételesen korlátozhatják, vagyis minden pártnak és politikai csoportnak joga van saját tájékoztatási eszközeire.

Éppúgy, mint a többi klasszikus emberi jog, a sajtószabadság is az ember szabadságvágyának és szabadságharcának vívmányai közé került. Ezen aztán semmit sem változtatott, hogy a sajtószabadság, éppúgy, mint a polgári forradalom többi vívmánya, tulajdonképpen csak formális jog. Az igazi sajtószabadságot korlátozza az, hogy a tájékoztatási eszközök működtetésére pénz kell, tehát az eszközök fenntartása függ attól vagy azoktól, akik ezt a pénzt előteremtik. Továbbá, a sajtószabadság formálissá zsugorodásával együtt járt az is, hogy a szabaddá tett sajtó különféle politikai és egyéb célok szolgálatába szegődött, a szenzációhajhászás martaléka lett, ami együttesen sokkal több kárt okozott az objektív, pontos és időben történő tájékoztatásnak, mint annak idején bármilyen cenzúra okozhatott. Mindehhez járul még egy probléma, amelyre az el nem kötelezett országok hívták fel a figyelmet, amikor létrehozták saját hírügy-nökségüket: a világ nagy hírügy-nökségei monopóliumra tettek szert a tájékoztatás felett, és ezzel nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a világról a fejlett — elsősorban nyugati — országoknak megfelelő képet kapjunk, hogy elsikkadjanak, mellékessé váljanak, a világ tudatának és közvéleményének formálásából kiszoruljanak a fejlődő országokra vonatkozó hiteles és tényleges adatokat tartalmazó információk.

Mindez hozzájárult ahhoz, hogy a sajtószabadság a világ haladó erői számára emberi vívmányt jelentsen, de ugyanakkor kidomborodtak korlátai is. Ezek a felismerések szabták meg alkotmányaink viszonyát is a

sajtószabadsághoz. Mint emberi vívmány a sajtószabadság és az ehhez fűződő tájékoztatás joga belekerült az első, 1946. évi jugoszláv alkotmányba, az 1963. évi alkotmány valamivel teljesebben dolgozta fel az emberi jogok rendszerét, de nagy vonalakban még mindig a klasszikus emberi jogok keretében. Az újdonság az volt, hogy már ez az alkotmányunk egész rendszerre dolgozva fel tartalmazta az öngazgatás jogát, és ennek a rendszernek a kialakulása hatott a tájékoztatás rendszerére és jogára is.

Az öngazgatás továbbfejlődésével azonban mindinkább tudatosodott, hogy a tájékoztatást és annak jogát nem lehet a klasszikus emberi jogok és a polgári alkotmányok keretében kezelni. Ehhez a problémához hozzákapcsolódik az is, hogy a társadalom követelményeket támaszt a tájékoztatással szemben, tehát köteles is a szükséges anyagi eszközökről gondoskodni, vagyis a sajtószabadságot kiegészíteni az anyagi gondoktól való szabadsággal, mint a tájékoztatás lényeges elemével. Amíg az öngazgatás rendszerének kiépítése előtt a társadalom ezt a funkciót egyszerűen az állam és költségvetés révén rendezte, maga a probléma sem jelentkezett ilyen kiélezett formában. Amikor azonban a tájékoztatás eszközei — állami támogatással, vagy anélkül — éppúgy önállóan gazdálkodó egységek lettek, mint bármelyik másik vállalat vagy munkaszervezet, felvetődött az a kérdés is, hogy a társadalom milyen formában gondoskodik a sajtószabadság ilyen vonatkozásának szavatolásáról, vagyis arról, hogy a tájékoztatási eszközök mentesek legyenek az anyagi gondoktól, de ugyanakkor az anyagi természetű problémák megoldása ne legyen tisztán a tájékoztatási eszközökben dolgozók ügye, mivel ezzel csak a csoporttulajdonosi elemek, az új alkotmányunkkal kiküszöbölt negatív jelenségek erősödnének. Az új alkotmány ezt a kérdést csak részben oldja meg annak leszögezésével, hogy a tájékoztatási eszközök különleges társadalmi érdekekkel bírnak és a társadalom így is viszonyul hozzájuk, de még mindig csak keresik a tájékoztatási eszközök pénzforrásai szavatolásának állami beavatkozástól, állami költségvetéstől mentes formáját.

A sajtószabadság mint klasszikus emberi jog majdnem változatlanul került az 1963. évi alkotmányból az 1974. évíbe, és az alkotmány nem tartalmazza a teljes megoldást ahhoz, hogy ez a klasszikus emberi jog mentesüljön a formalitás utolsó maradványaitól. Az új alkotmány azonban más fejezetekben, elsősorban az öngazgatás jogához és a társadalmi tulajdonban levő eszközökkel végzendő munkára való joghoz kapcsolódóan, egész új helyzetet teremtett a tájékoztatás terén, létrehozva a sajtószabadságtól független emberi jogot, a tájékoztatás jogát. A társult munkáról szóló törvény öngazgatásunk egész rendszerét felépítve részletesen foglalkozik ezzel a joggal is. Kiindulópontja az, hogy az öngazgatásnak már a törvény első szakaszában körvonalazott rendszere elképzelhetetlen a tájékoztatás nélkül. Ez az első szakasz ugyanis az öngazgatás három lényeges mozzanatát emeli ki: 1. a dolgozók szabad, közvetlen és egyenjogú

döntéshozatalát, ami viszont elképzelhetetlen, ha a dolgozók nincsenek egyformán a szükséges tájékoztatások, adatok és információk birtokában, vagyis a szabad, közvetlen és egyenjogú döntéshozatal elképzelhetetlen az információforrások szabad, közvetlen és egyenjogú használata nélkül; 2. a személyes, a közös és általános társadalmi érdekek összehangolását, ami elképzelhetetlen ezeknek az érdekeknek a megismerése, vagyis a megfelelő tájékoztatás nélkül; 3. a küldöttségek és küldöttek révén történő döntéshozatal, amely elképzelhetetlen a küldöttségek és az őket megválasztó dolgozók közötti kölcsönös tájékoztatás kialakult és szakadatlanul működő rendszere nélkül.

II.

A társult munkáról szóló törvény az öngazgatásnak ezt a rendszerét feldolgozva, magát az öngazgatási döntéshozatalt három részre bontja: a közvetlen döntéshozatal egész rendszerére; a küldöttségek és küldöttek döntéshozatalára, végül pedig a dolgozók, illetőleg szerveik részéről hozott határozatok végrehajtásának ellenőrzésére. A társult munkáról szóló törvénynek az a szakasza, amely az öngazgatásnak ezt a három mozzanatát rögzíti — a 26. szakasz —, rögtön meg is határozza a tájékoztatás jogának tartalmát, amivel ezt a jogot közvetlenül az öngazgatás említett hármas tagozódású rendszeréhez köti: „az alapszervezetek, más öngazgatási szervezetek és közösségek szervei kötelesek a dolgozók által megszabott irányelvekkel összhangban biztosítani a dolgozók tájékoztatását az alapszervezet, illetőleg más öngazgatási szervezet és közösség gazdálkodásáról, anyagi és pénzügyi helyzetéről, a jövedelemszerzésről és -elosztásról, az eszközhasználatról, továbbá a döntéshozatal és az ellenőrzés gyakorlása szempontjából jelentős más kérdésekről”. Ebből vonja le a társadalmi-politikai közösségek, valamint az alapszervezetek, más öngazgatási szervezetek és közösségek szerveinek kötelezettségét a dolgozók rendszeres, megfelelő időben történő, valóságot tükröző, részletes és érthető tájékoztatására.

Ha a társult munkáról szóló törvény csak itt és ebben a vonatkozásban tárgyalná a tájékoztatást, már akkor is megteremtené és körvonalazná ezt az új emberi jogot, öngazgatási rendszerünknek ezt a fontos tartozékát. A társult munkáról szóló törvény azonban ezen túlmenően számos más szakaszában foglalkozik vele, és részletezi ezt a jogot. Külön említjük meg, hogy a dolgozók öngazgatásának érvényesítéséről szóló 4. részben, A dolgozók döntéshozatala című fejezet és Az öngazgatási szervek című fejezet után, az öngazgatási döntések ellenőrzésének szentelt negyedik fejezet előtt, tehát a döntéshozatal és a végrehajtás ellenőrzése közé állítva 3. fejezetként külön feldolgozza a dolgozók tájékoztatását a társult munkában.

A törvénynek ez a fejezete két részből állónak tekinti a tájékoztatás

jogát. A jognak egyik része, hogy a dolgozóknak joguk és kötelességük megkövetelni, hogy tájékoztassák őket az alapszervezet, az összetett szervezet, valamint a munkájukat és eszközeiket társító más szervezetek és közösségek munkástanácsának, végrehajtó szervének és ügyvezető szervének munkájáról és határozataik végrehajtásáról. A jog másik része az, hogy a társult munka szervezeteinek szervei és a többi szerv köteles ezt a tájékoztatást megadni, méghozzá olyan módon, hogy a dolgozók számára lehetővé váljék az adatokkal, jelentésekkel való megismerkedés, azok megvitatása és az álláspontok kialakítása. Ezen túlmenően a törvény külön szakaszban felsorolja azokat az eseteket is, amikor ezek a szervek még külön tájékoztatásra is kötelezettek. A tájékoztatás joga törvényes meghatározásának és feldolgozásának szerves része, hogy a törvény messzeemenő és kemény szankciókat irányoz elő a tájékoztatás jogának megsértése esetében. Kimondja ugyanis, hogy „a tájékoztatással kapcsolatos köteleltségek teljesítésének elmulasztása a dolgozók jogainak megsértését jelenti”. Sőt kimondja, hogy e köteleltségek elmulasztásával az ügyvezető szerv munkakötelességét is megsérti, és ehhez kapcsolódóan a munkakötelettségekkel foglalkozó fejezet a munkakötelettségek megsértésének esetei között sorolja fel, vagyis fegyelmi és anyagi felelősséget irányoz elő, ha a felelős szervek pontatlan adatokat szolgáltatnak, amelyek a dolgozót a társult munkában való jogai érvényesítése tekintetében félrevezetik, vagy a dolgozót megakadályozzák, hogy jogai érvényesítése céljából a társult munka szervezetének okmányaiba és gazdálkodásába betekintsen. De a törvénynek ez a fejezete is kimondja, hogy „ha a tájékoztatás elmulasztása vagy szándékosan hamis tájékoztatás miatt nem hozható határozat, vagy káros határozat születhetne, az ügyvezető szerv anyagilag is felelős”.

A társult munkáról szóló törvénynek ez a fejezete a nyilvános véleményezés során általános helyeslésre és támogatásra talált. A dolgozók mindenütt úgy fogadták mint öngazgatási jogaik érvényesítésének és gyakorlásának lényeges mozzanatát. Ezzel magyarázható, hogy erre a fejezetre alig érkezett megjegyzés a nyilvános véleményezés során, és ez a fejezet majdnem változatlanul kerül át a tervezetből a törvény végleges szövegébe. Egyetlenegy változtatás, hogy a fejezet első szakasza — a végleges szövegben az 546., a tervezetben az 521. szakasz —, amely általánosságban határozza meg a tájékoztatás jogát, még egy, harmadik bekezdéssel is bővült, amely így hangzik: „A szakszervezet indítványozhatja, hogy a dolgozókat tájékoztassák az e szakasz második bekezdésében említett munkáról és a határozatok végrehajtásáról.” Ez azt jelenti, hogy a törvény végleges megfogalmazásakor még egy biztosítékot, egy tömegszervezet bevonását akarták szavatolni a tájékoztatás jogának teljes mértékű és zavartalan érvényesítése érdekében.

A teljes kép kikerekítéséhez el kell még mondanunk azt is, hogy a társult munkáról szóló törvény minden eddigi jugoszláv törvénnyel, fő-

képp pedig a munkára és a munkaviszonyra vonatkozó hasonló törvényekkel szemben nemcsak a történelmileg új joggal, öngazgatással és a társadalmi tulajdonban levő eszközökkel végzett munkával kapcsolatban említi a tájékoztatás jogát, hanem a személyes jogokkal és a jogok érvényesítésével kapcsolatban is, vagyis a tájékoztatás jogát általában az ember öngazgatási helyzetének összetevő részeként kezeli. Elég csak megemlítenünk azt, hogy a törvény nemcsak a szabad munkahelyek meghirdetésének kötelezettségét írja elő, vagyis a tájékoztatást nemcsak a munkába állás egyenlő lehetősége és jogának szavatolása kapcsán említi, hanem lényeges újdonságként bevezeti, hogy „a dolgozók munkaviszonya akkor tekinthető létrejöttnek, ha a dolgozó írásbeli nyilatkozatot ad arról, hogy megismerte az alapszervezet dolgozói munkájának társításáról kötött öngazgatási megegyezést, a munkaviszonyt szabályozó öngazgatási általános aktust, továbbá a jogait, kötelezettségeit és felelősségét szabályozó más öngazgatási általános aktusokat, valamint az alapszabályt és azokat elfogadja. Az írásbeli nyilatkozat megadása előtt a dolgozónak át kell adni az alapszervezet dolgozói munkájának társításáról szóló öngazgatási megegyezést, a munkaviszonyt szabályozó öngazgatási általános aktus és az alapszervezet alapszabályát”. A társult munkáról szóló törvény tehát még a munkaviszony létrejöttét is a tájékozódás jogának érvényesítésével kapcsolja össze, vagyis munkaviszony nem jöhet létre anélkül, hogy a dolgozót ne tájékoztatnák alapszervezetének és általában a társult munkának a leglényegesebb kérdéseiről. A tájékoztatás kötelezettsége továbbra is szerves része marad a dolgozók mindennapos munkájának, és nemcsak az öngazgatással, hanem munkája minden más vonatkozásával kapcsolatban tartalmazza jogát és kötelezettségét, hogy tájékozódjon az alapszervezetét és saját munkáját érintő valamennyi kérdésről. Példaként említsük csak azt meg, hogy a társult munkáról szóló törvény 130. szakasza részletesen, öt pontban felsorolva tartalmazza mindazt, amit a személyi jövedelem végleges elszámolásánál írásbeli formában ki kell adni minden dolgozónak. De ugyanígy részletesen tartalmazzák a tájékozódás jogát a dolgozó minden más ténykedésével kapcsolatban is.

III.

A társult munkáról szóló törvény tehát a tájékozódás jogát a legszorosabban összekapcsolja a dolgozók közvetlen és egyenjogú döntéshozatalának egész rendszerével. Kiindulópontja az, hogy a dolgozók csak akkor vehetnek részt közvetlenül és egyenjogúan a döntéshozatalban, ha birtokában vannak a döntéshez szükséges adatoknak és információknak. A tájékozódás jogához kapcsolódik tehát az is, hogy a társult munkáról szóló törvény — a nyilvános vita eredményeinek összegezeként — részletesebben és szabatosabban megfogalmazta a közvetlen öngazgatás egész

rendszerét. Elsősorban is az előzetes vitával, vagyis a közvetlen döntést megelőző fázissal kapcsolatos kérdéseket részletezte jobban, mint a törvénytervezet. Az előzetes vita pedig elsősorban azt a célt szolgálja, hogy a dolgozók tájékozódjanak mindenről, ami kihatással lehet döntésükre, mindenről, ami megkönnyíti és lehetővé teszi számunkra, hogy a referendum vagy az egyéni véleménynyilvánítás más formái során igennel vagy nemmel állást foglaljanak az egyik vagy a másik megoldás mellett vagy ellen, előzőleg pedig bekapcsolódhassanak magának az eldöntésre váró javaslatnak a megfogalmazásába.

A közvetlen döntéshozatalon és öngazgatáson túlmenően azonban a társult munkáról szóló törvény a tájékoztatás és a tájékozódás jogát ugyanígy beépíti a társult munka alapszervezeteit összefogó, a társult munka egész társadalmi rendszerét kialakító és meghatározó társadalmi-gazdasági viszonyokba is. Még hozzá kettős vonatkozásban. Egyrészt a tájékoztatás és tájékozódás elválaszthatatlan attól a rendszertől, amelyben a különféle társadalmi-politikai közösségekben a közvetlenül meghozott döntések egész sora kinő, vagyis a küldöttrendszertől. De ugyanígy elválaszthatatlan attól a rendszertől is, amelyben a társadalom egyes részei közötti érdek-összegegyeztetés folyik.

Csak emlékeztetünk rá, hogy az öngazgatási döntéshozatal rendszere az alkotmány és a társult munkáról szóló törvény szerint így épül fel: a dolgozók szabadon, közvetlenül és egyenjogúan határoznak társultmunka-alapszervezetükben, ezeket a határozatokat a küldöttségek és a küldöttek közvetítik a mind nagyobb társadalmi-politikai közösségek felé, hogy minden szinten érvényesüljön a társult munka álláspontja, beleszólása, és hogy minden kérdés a társult munka érdekeivel, a társult munka alapszervezeteiben kialakított álláspontokkal összhangban dőljön el. A tájékoztatás és tájékozódás joga ennek a rendszernek szerves része, mivel feltételezi a dolgozók és társultmunka-szervezeteik meg a küldöttségek és küldöttek közötti kölcsönös tájékoztatás és tájékozódás egész rendszerét.

Ezt a rendszert már a társult munkáról szóló törvény tervezete részletesen feldolgozta, és a végleges szövegben ez a rész úgyszólván semmit sem változott. A törvény szerint a dolgozók és társultmunka-szervezeteik meg a küldöttségek és küldötteik közötti tájékozódás kölcsönös rendszerének alappilléreit az adja meg, hogy a küldötteknek a társultmunka-alapszervezetekben kialakított álláspontokat kell képviselniük. Mint a törvény 480. szakasza kimondja: „A munkaszervezet munkástanácsának az a küldötte, aki nem ismerteti az alapszervezet munkástanácsának álláspontjait, nem szavaz az irányelvekkel összhangban, vagy nem tájékoztatja a dolgozókat a munkástanácsban kifejtett munkájáról, a munkástanács munkájáról és azokról a kérdésekről, amelyek tekintetében a küldöttek nem értettek egyet, megszegi küldötti kötelességeit és ezért az őt megválasztó dolgozóknak felelősséggel tartozik.” A felelősségnek ezt a formáját a törvény a közvetett döntéshozatal minden szintjén szavatolja.

A közvetlen döntések érvényesülésének ez a rendszere tehát legelőször is feltételezi, hogy a küldött ismeri a dolgozók és társultmunka-alapszervezetük állásfoglalását. A tájékozódás joga itt tehát elválaszthatatlanul összeforr a közvetlen döntéshozatal egész rendszerével, mivel enélkül nem lehet álláspontokat kialakítani, ilyen álláspontok hiányában viszont a küldött sem tudja öngazgatási feladatát ellátni. A rendszer másik oldala, a tájékoztatás és tájékozódás másik része, hogy a küldöttnek viszont saját munkájáról és annak a szervnek a munkájáról, amelyben a társultmunka-alapszervezetét képviseli, tájékoztatnia kell a dolgozókat és társultmunka-alapszervezetüket. A szervek munkájával kapcsolatos tájékoztatás kötelezettségét a törvény külön is feldolgozza, vagyis nemcsak a küldöttek, hanem a szervek kötelességévé is teszi a dolgozók és társultmunka-alapszervezeteik tájékoztatását.

Mindezt kiegészíti, hogy a társult munkáról szóló törvény a tájékoztatás jogát beépíti a társultmunka-alapszervezetei és más testületei közötti érdek-összehangolás rendszerébe is. Így a tájékoztatás fontos része a társult munka alap- és más szervezeteiben, az öngazgatási érdekközösségekben, más öngazgatási szervezetekben és közösségekben történő tervezésnek (24. szakasz); a közös szükségletek kielégítésére irányuló kötelezettségek, és az alapszervezet jövedelméből fedezendő általános társadalmi szükségletek meghatározásának (112. szakasz); az alapszervezetek közötti viszonyt illetően pedig az új társultmunka-alapszervezetek megalakításának — mint a többi alapszervezet tájékoztatásának kötelezettsége, amely nélkül az alapszervezet nem alakulhat meg (330. szakasz), még inkább a közös bevételből és a közös jövedelemből való részesedés meghatározásának (az erre vonatkozó szakaszok, különösen a 82. szakasz).

Mivel a tájékoztatás ilyen fontos helyet kap a társult munka érdekeinek összehangolásában, a társult munkáról szóló törvény külön feldolgozza, hogy a társult munka alapszervezeteinek és más szervezeteinek milyen nyilvántartásokat kell vezetniük, milyen adatokat kell kimutatniuk, továbbá a nyilvántartás ellenőrzésének módozatait. Mivel ez a szakasz közvetlenül kapcsolatban áll az általunk tárgyalt kérdéssel, és mivel az alapszervezet meg a többi öngazgatási szervezet kötelezettségeinek meghatározásával a társult munkáról szóló törvény külön aláhúzza, hogy milyen jelentőséget tulajdonít a tájékoztatás jogának és a tájékoztatás egész rendszerének, teljes egészében idézzük a törvény 144. szakaszát, már azért is, mert róla a tájékoztatás jogával kapcsolatban eddig kevés szó esett:

„A dolgozók munkájának, valamint az alapszervezet gazdálkodásának eredményét olyan módon és határidőben kell kimutatni, amely biztosítja az alapszervezet dolgozóinak és igazgatási szerveinek, valamint a velük munkát és eszközöket társító más társultmunka-szervezetek dolgozóinak, továbbá a társadalmi-politikai közösségek illetékes szerveinek, hogy a dolgozók munkájának és az alapszervezet gazdálkodásának eredményét

megállapíthatóak, meg tárgyalhatóak és értékelhetőek, s ennek alapján megtehetőek a szükséges intézkedések.

A dolgozók munkájának és az alapszervezet gazdálkodásának a megállapított mutatószámok szerinti eredményét különösen az alábbiak során kell meg tárgyalni és elemezni:

1) az öngazgatási szervezetek és közösségek terveinek alapjaira vonatkozó öngazgatási megegyezések, valamint a társadalmi-politikai közösségek terveinek alapjaira vonatkozó megállapodások előkészítése és megkötése, továbbá e tervek előkészítése, meghozatala és megvalósítása során;

2) az árakra, az alapszervezet jövedelemszerzésére és -elosztására, valamint tiszta jövedelmének felosztására vonatkozó öngazgatási megegyezések és társadalmi megállapodások előkészítése és megkötése során;

3) a tervek alapjaira vonatkozó öngazgatási megegyezésekkel, illetőleg megállapodásokkal, valamint az ilyen tervekkel és más öngazgatási megegyezésekkel, társadalmi megállapodásokkal meghatározott célok és feladatok megvalósítására irányuló határozatok és intézkedések megállapítása és meghozatala során;

4) az alapszervezet jövedelmének és tiszta jövedelmének felosztására vonatkozó határozatok meghozatala során;

5) az alapszervezetnek a társadalmi eszközökkel való gazdálkodásával és jövedelemmegvalósításával kapcsolatos más fontos kérdések meg tárgyalása során.

E törvény 140. szakaszában és 143. szakaszának 1. bekezdésében említett mutatószámokon alapuló adatokat az általa előírt határidőkben és módon kötelezően meg kell küldeni a Társadalmi Könyvviteli Szolgálatnak. Az említett adatok, törvénnyel előírt feltételekkel, a nyilvánosság számára hozzáférhetőek.”

* * *

Egészében tehát a tájékoztatás joga a társult munkáról szóló törvénnyel egész rendszerré vált, amely feldolgozza a tájékoztatás és tájékozódás kapcsolatát az öngazgatás minden vonatkozásával és minden mozzanatával. Ebben a törvényben tehát teljes egészében feldolgozást nyert a tájékozódás joga mint a dolgozók joga és kötelezettsége, mint az öngazgatás előfeltétele, formája és ténylegessé válásának alapja, de ugyanakkor ugyanolyan teljes mértékben feldolgozást nyer a társultmunka-alapszervezetek, más öngazgatási szervezetek és közösségek, valamint illetékes szerveik kötelessége is a tájékoztatás jogaival kapcsolatban, ami előfeltétele annak, hogy a dolgozók élhessenek is ezzel a joggal.

Nem vitás, hogy ezzel a tájékoztatás joga csak intézményes-jogi keretét kapta meg. A társadalmi gyakorlaton múlik, hogy az öngazgatás mind ténylegesebben közvetlenné válásával, a küldöttrendszerbe beépülő kon-

cepció mind teljesebb érvényesülésével ez a keret tartalommal telítődjön. Ezzel magyarázható, hogy az öngazgatási viszonyok továbbfejlesztéséért vívott küzdelemben fontos helyet kap a tájékoztatás jogának minél teljesebb érvényesítéséért vívott harc is.